

Иван Вазов

Самуил или мечтания на
Перник

I

Въз голий хълм, де хладна Струма
със жален шум брега пои,
под мъх и прах, без глас и дума
прочутий Перник¹ днес стои.

Отдавна вече се не чува
туй име чутно в стари дни
и никой вече не тъгува
над тез печални съсипни.

Безгрижно пътникът оттамо
минува, крачи в пътя свой,
не се вълнува там душа му,
нито въздиша тайно той.

Не види, нищо не разбира
от тоз пустиний голий вид
и негов крак го не зазира
тук никой спомен жаловит.

От скитна си съдба довлечен
въз тоз забравен, дивий кът,
като поклонник стар, далечен
обиждам често тоя рът.

И днес из тия камънаци
в мечти потънал брода аз
и дира старите юнаци
ил сенките им тоя час.

И дира ги, като се скитам,
дано ги зърна в таз страна,
поклон да стора да ги питам
за тяхна страшна старина.

II

Във дол дълбокий, дол премрачнй,
под тез нависнали скали,

си Струма лей струи прозрачни
и жаловито ромоли.

Шуми и кат че се припазва
да я не чуе някой друг,
с глас тих и тайнствен си приказва
и шъпне си самичка тук.

Шуми, шуми, о, Струмо мила,
и тая жална песен пей,
освен тук аз на таз могила
друг няма да те разумеи!

Тук врани само грачат диво
по тез високите стени
и тъпият овчар лениво
овците кара си с псувни...

Разбирам аз що споменуваш,
какво гласът ти тъй шопти;
усещам аз, че ти тъгуваш,
о, ти не пееш: плачеш ти!

Да плачем, Струмо, да потражим
в сълзите си утеха ний,
един на друг да си прикажем
какво в душите ни се крий.

Кажи! Не си ли ти виждала
на Перник страшните стени?
И колко кръв е обливала
тогава твоите вълни?...

Когато Кракра непокорний²
от върха е стрели пушал;
когато всеу в бой упорний

1. Перник е била прочутата в историята ни яка крепост, която геройски се е защищавала много години против гръцкия император Василия II; тя е била съградена на един висок хълм (при някогашното село Перник), опасван от бистрата Струма и отстоящ пет часа разстояние на юг от София. Основите на тая разсипана крепост и днес стърчат навръх голия хълм. На възточната страна от хълма, през долът на Струма, се възвишават величествени исполински скали.

кръвта си гръкът проливал?

О, Перник! Славно ти стоеше
против злобната съдба!
И горд, и недостъпен беше
въз таз отчаяна борба!

Но твоят жар накрай изстина
сред общата злочестина
и жалка беше ти съдбина:
о, Перник, срамно ти падна!³

Падна, уви, и име твое
угасна в мрак и пустота
ведно с подирните герои,
ведно, уви! със волността!

III

Бучете, ветрове, бучете!
Излезте, бури, с лудина,
та небесата помрачете!
Гърми! о Витош планина!

Бъдете бури вий, стихии,
че буря има и във мен!
И вие, горски самотии,
ехтете жално тоя ден!

О! Страшни спомени ми идат
във тоз вълшебен, грозен миг
и призраци отвред се видат,
и чувам техний плачуш вик.

IV

Скали грамадни срещу мене!
Гиганти мраморни, без глас!
Защо сте вие умълчени!
Ил нищо не вълнува вас?

2. Кракра е бил храбрият воевода и бранител на крепостта.

Как? Нищо вий не сте видели
от тез ужасни времена?
По вас тез точки почернели
не са ли кървави петна!

Кажете ми да чуя ази
дали е някога тук бил
на таз могила срещу вази
великий, мрачний Самуил?

Видя ли ви се той юначен
и горд като пустиний лев?
И взорът беше ли му мрачен
и пылен с буря, с ярост, с гнев?

Не сте ли чували гласа му
внезапно тука да гърми?
Как тръпнат от яростта му
все брегове и все хълми.

Да, вий го знайте Самуила!
Навред, при Пинд, при Термопил,
при Емус, Дрин, на таз могила,
живее образа му мил!

Везде го видя като хала
разпален, буен, страховит
да брани като Анибала
отечеството си сърдит!

Ту в ихтиманските рътлини
врага потиска с кървав бой,
ту пък морейските долини
със кръв и кости пълни той!

Ту край едрейските брежища
като светкавица лети,
ту през гори, поля, равнища
за нови битки се вести!

3. Знаино е, че Перник не се взе с пристъп, а доброволно се предаде на гърците подир такава дълга и геройска защита.

Тук воевода лют и славен!
Там – бежанец, един остал,
или отчаян, окървавен,
ил умирающий от жал!

На негов глас гръмлив, могъщи
скокнаха племена безброй
и разделени братя същи
от векове събра ги той!

Идея чудна и велика,
родена от великий ум.
Но, ах! Героя и кръвника
съдба удари с грозен шум!

О, Валавицо! Дол ужасний!⁴
Проклет бъди и тоя ден,
във който Самуил нещастний
видя родът си сляп и в плен!

От царя клетвата премина
и на народа му злочест!⁵
И щом кат царя му загина,
и той изгуби бодрост, свет!

.....
.....
.....

V

О връх на Перник старославен,
отдавна дремеш тука скрит!
И като паметник забравен
с треви и бурен си покрит!

С възпомяна, жални, вети,
живееш тук от старина;
край теб минаха вековете,
но твоята жалба не мина.

И никой веч се не случаваше
твой гробен сън да наруши,

освен кога те посещават
нощем блудящите души!

А може би по случай странен
и скитник някой като мен
по твоя прах свещен, безценен
да ходи мълком, нажален!

1874, Перник

КРАЙ

-
4. Валавица е горската теснина, гдето Самуиловата войска претърпя страшната катастрофа, от която се реши участта на Самуиловата империя.
 5. Преданието казва, че Самуил убил баща си, брата си и сръбския крал Владислава с коварен начин, за което бил проклет и от тая клетва той и царството му имали такъв скръбен конец (Царственик).

Източник: Словото
Набиране: Преслав Марков

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/8452>]